Obowiązki państwa w zakresie ułatwienia odebrania dziecka na podstawie Konwencji Haskiej (H.N. przeciwko Polsce)

Wyrok
Europejskiego Trybunału Praw Człowieka
z dnia 13 września 2005 r.
77710/01

Teza

1. Zasadniczym przedmiotem art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284) jest ochrona jednostki przed uznaniowym działaniem organów publicznych. W odniesieniu do obowiązku państwa w zakresie podejmowania środków pozytywnych w zakresie ochrony życia ludzkiego, Trybunał uznaje, że art. 8 obejmuje prawo rodzica do podejmowania środków w celu ponownego połączenia ze swoim dzieckiem oraz obowiązek organów krajowych ułatwienia takiego połączenia.

2. W sprawach dotyczących wykonania decyzji z zakresu prawa rodzinnego, decydujące znaczenie ma to, czy organy krajowe powzięły wszelkie niezbędne kroki w celu ułatwienia jej wykonania, czego można w uzasadniony sposób żądać w szczególnych okolicznościach każdej sprawy. W tego typu sprawach stosowność środka oceniana jest przez pryzmat szybkości jego stosowania, gdyż upływ czasu może mieć nieodwracalne skutki dla relacji pomiędzy dzieckiem a nie mieszkającym z nim rodzicem. W postępowaniu w trybie Konwencji Haskiej jest tak tym bardziej, gdyż art. 11 Konwencji Haskiej wymaga, aby zaangażowane organy sądowe lub administracyjne w postępowaniu o zwrot dziecka działały sprawnie i każdy brak działania dłuższy niż 6 tygodni może skutkować wnioskiem o przedstawienie powodu zwłoki.

3. Pomimo, że stosowanie środków przymusu względem dzieci nie jest w takich delikatnych kwestiach pożądane, nie można wykluczyć skorzystania z sankcji w przypadku niezgodnego z prawem zachowania rodzica, z którym dziecko zamieszkuje.

- *Legalis,* www.echr.coe.int, www.ms.gov.pl
- *Kodeks postępowania cywilnego, Art. 598[5], Art. 598[6], Art. 598[7], Art. 598[8], Art. 598[9], Art. 598[10], Art. 598[11], Art. 598[12a]*
- *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Artykuł 6, Artykuł 8 ust. 2, Artykuł 41*
- *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Art. 45 ust. 1, Art. 47, Art. 72 ust. 1*
- *Ustawa o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki , Art. 2 ust. 1, Art. 16, Art. 18*

Numer 126159

Uzasadnienie

W sprawie H.N. przeciwko Polsce
Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), obradująca jako Izba w składzie:

Sir Nicolas BRATZA, Przewodniczący Pan J. CASADEVALL, Pan G.BONELLO, Pan R.BONELLO, Pan S.PAVLOSCHI, Pan L.GARLICKI, Pan J.BORNEGO BORNEGO, sędziowie oraz Pan M.O'BOYLE, Protokolant Sekcji

Po posiedzeniu przy drzwiach zamkniętych 25 sierpnia 2005r.,

Ogłasza następujący wyrok, który został uchwalony tego samego dnia:

PROCEDURA

1. Sprawa rozpoczęła się wnioskiem (nr 77710/01) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej złożonym w Trybunale zgodnie z artykułem 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (zwanej dalej "Konwencją") przez obywatela Norwegii, Pana H.N. (zwanego dalej "powodem") 23 października 2000r. Przewodniczący Izby przychylił się do prośby powoda, aby nie podawać jego nazwiska (przepis 47 §3 Regulaminu Sądu).

2. Powoda, któremu przyznano pomoc prawną, reprezentował Pan T. Nilsen, prawnik z miasta Levanger. Rząd polski (zwany dalej "Rządem") reprezentowało dwóch jego Przedstawicieli: Pan K. Drzewicki oraz Pan J. Wołąsiewicz z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Powód oświadczył w szczególności, iż niewykonanie końcowego wyroku zgodnie z Konwencją Haską z 1980r. dotyczącą cywilnych aspektaów uprowadzenia dziecka za granicę naruszyło jego prawa wynikające z artykułu 6 i 8 Konwencji.

4. Powód został przydzielony do Sekcji Czwartej Trybunału (przepis 52 §1 Regulaminu Sądu). Izba, która miała rozpatrzyć niniejszą sprawę w ramach Sekcji Czwartej (artykuł 27 § Konwencji) została ustanowiona na mocy przepisu 26 §1.

5. Decyzją z dn. 7 lutego 2004r. Trybunał uznał wniosek za częściowo dopuszczalny.

6. 1 listopada 2004r. Trybunał zmienił skład swoich Sekcji (przepis 25 §1). Niniejsza sprawa została skierowana do nowo utworzonej Sekcji Czwartej.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

7. Powód urodził się w 1946r. i mieszka w Norwegii.

A. Rodzina powoda

8. W 1987r. powód ożenił się z obywatelką Polski M.C. W 1989r. M.C. urodziła ich pierwszą córkę A. Następnie w 1992r. urodził się syn B., a w 1994r. druga córka, C.

9. Powód mieszkał wraz z rodziną w Norwegii. W ich domu mieszkał również S.C., syn M.C. z jej poprzedniego małżeństwa, urodzony w 1980r.

10. 22 listopada 1994r. M.C. została skierowana na ponad dwa miesiące do zakładu psychiatrycznego. Według powoda, stwierdzono u niej "wyraźną psychozę paranoiczną".

11. S.C. cierpiał na zaburzenia rozwoju spowodowane przez "wyraźne odrzucenie" ze strony jego matki.

B. Separacja

12. Od 31 marca 1998r. powód oraz M.C. pozostawali w separacji. Następnie wnieśli pozew o rozwód.

13. 15 czerwca 1998r. Sąd Rejonowy w Inderoy przyznał powodowi opiekę nad A, B i C. Ponadto sąd przyznał M.C. prawo do wizyt. Mogła ona odwiedzać dzieci raz w tygodniu w ich domu i w co drugi weekend po przesłaniu powodowi pisemnego zawiadomienia z 3-dniowym wyprzedzeniem. W tym samym czasie sąd wydał nakaz zakazujący M.C. odwiedzania jej dzieci w szkołach. Zarówno powodowi jak i M.C. przyznano prawa rodzicielskie.

14. 17 lipca 1998r. Sąd Rejonowy w Trondheim oddalił zażalenie M.C. na decyzję Sądu Rejonowego.

C. Uprowadzenie dzieci oraz wniosek o ich zwrot

15. 28 sierpnia 1999r. M.C. uprowadziła A, B oraz C i przeniosła się wraz z nimi do Polski.

16. 31 sierpnia 1999r. powód wystąpił do Ministerstwa Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej - jako organu centralnego ustanowionego na mocy Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę - o pomoc w umożliwieniu powrotu dzieci.

17. 9 września 1999r. M.C. złożyła w Sądzie Rejonowym w Warszawie wniosek o wydanie postanowienia stwierdzającej, iż A, B i C są na stałe zameldowane w Warszawie.

18. 24 września 1999r. wniosek powoda o nakazanie powrotu dzieci został złożony w Sądzie Rejonowym w Warszawie przez polski organ centralny.

19. 5 października 1999r. Sąd Rejonowy w Warszawie zawiesił postępowanie w sprawie wniosku złożonego przez M.C. Decyzja sądu opierała się na art. 16 Konwencji Haskiej.

20. 22 listopada 1999r. opinia biegłego przetłumaczona na jęz. polski została przekazana z Sądu Rejonowego w Inderoy do Ministerstwa Sprawiedliwości RP.

21. 25 listopada 1999r. w Sądzie Rejonowym w Warszawie odbyła się rozprawa w sprawie dotyczącej wniosku powoda o nakazanie powrotu dzieci. M.C., której adwokat nie uczestniczył w rozprawie poinformowała sąd, iż chciałaby dostarczyć w późniejszym czasie dokumenty, z których wynika, iż ona oraz jej dzieci były źle traktowane przez powoda. Rozprawę odroczono do 6 grudnia 1999r.

22. 6 grudnia 1999r. sąd zażądał opinii biegłego na temat relacji pomiędzy dziećmi a ich rodzicami oraz stwierdzającej, czy powrót dzieci do powoda nie doprowadziłby do fizycznych lub psychologicznych zaburzeń u dzieci. Rozprawę odroczono do 10 stycznia 2000r.

23. 7 grudnia 1999r. powód, M.C. oraz dzieci zostały przesłuchane w warszawskim Ośrodku Diagostyczno - Konsultacyjnym, który był również odpowiedzialny za przygotowanie opinii biegłego.

24. 5 stycznia 2000r. Sąd Rejonowy w Inderoy przyznał powodowi prawa rodzicielskie nad A., B. i C. oraz zmienił M.C. prawa do wizyt. Sąd uznał, iż M.C. zabrała dzieci do Polski niezgodnie z prawem.

25. 10 stycznia 2000r. rozprawa przed Sądem Rejonowym w Warszawie została odroczona bez terminu, ponieważ opinia biegłego nie była wówczas gotowa.

26. Opinia biegłego została dostarczona 2 lutego 2000r. Zawierała ona 6 stron i kończyła się następującymi wnioskami:

"Więzi emocjonalne małoletnich z obojgiem rodziców wciąż są utrzymywane, ale zakłócone w wyniku konfliktowej sytuacji rodzinnej. Stosunek ojca do dzieci nie budzi zastrzeżeń i wzajemne relacje między nim a a B. i C. są prawidłowe.

Natomiast poważniejsze problemy występują w relacji między ojcem a A., która częściowo identyfikuje się z matką i jej postawami wobec ojca narzuconymi dzieciom. Dlatego też przekazanie jej pod opiekę ojca może być trudne do wykonania.

Niemniej obserwowane już obecnie zaburzenia zachowania dziewczynki wskazują, ze ojciec w większym stopniu gwarantowałby prawidłowy rozwój wszystkich funkcji małoletniej w przyszłości."

27. 24 lutego 2000r. odbyła się rozprawa w Sądzie Rejonowym w Warszawie.

28. Następna rozprawa odbyła się 2 marca 2000r. Sąd Rejonowy w Warszawie uwzględnił wniosek o nakazanie powrotu dzieci złożony przez powoda i nakazał M.C. oddanie dzieci powodowi. Jako iż M.C. oświadczyła, iż

będzie odwoływać się od tej decyzji, sąd przyznał powodowi prawa do wizyt do czasu rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu apelacyjnym. Podczas rozprawy pełnomocnik powoda poprosił sędziego o odebranie dzieci M.C. i umieszczenie ich w ośrodku opieki dla dzieci, gdyż istniało ryzyko iż M.C. ukryje dzieci. Sędzia odrzuciła jednak prośbę uznawszy, iż takie ryzyko nie istnieje.

29. Następnie M.C. wniosła do Sądu Okręgowego w Warszawie apelację od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 2 marca 2000r.

30. 30 maja 2000r. odbyła się rozprawa w Sądzie Okręgowym w Warszawie. Pełnomocnik M.C. złożył zaświadczenie lekarskie stwierdzające niezdolność M.C. do pojawienia się na rozprawie. Sąd odroczył rozprawę do 4 lipca 2000r. 31.

4 lipca 2000r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację wniesioną przez M.C. Podczas rozprawy M.C. i jej adwokat oświadczyli, iż dzieci zostaną ukryte.

D.Postępowanie wykonawcze

32. 27 lipca 2000r. rozpoczęło się postępowanie wykonawcze. Komornik zażądał od M.C. oddała dzieci, jednak M.C. odmówiła ich oddania.

33. 31 lipca 2000r. powód zapłacił komornikowi 1600 koron norweskich.

34. 14 września 2000r. komornik przekazał akta sprawy Sądowi Rejonowemu w Warszawie.

35. 19 października 2000r. odbyła się w Sądzie Rejonowym w Warszawie pierwsza rozprawa w postępowaniu wykonawczym. M.C. nie uczestniczyła w tej rozprawie, a następnie dostarczyła zaświadczenie lekarskie stwierdzające, że była chora.

36. Następna rozprawa przed Sądem Rejonowym w Warszawie odbyła się 23 listopada 2000r. Sąd odroczył rozprawę, gdyż uznał za konieczną obecność obu stron w postępowaniu.

37. 5 grudnia 2000r. polski organ centralny poinformował norweski organ centralny o decyzji Sądu Rejonowego z 23 listopada 2000r. Powód stwierdził, iż polski organ centralny nie poinformował go, iż musi on być obecny podczas rozpraw w dniach 19 października oraz 23 listopada 2000r. oraz że nie otrzymał od Sądu Rejonowego w Warszawie stosownych wezwań.

38. 7 stycznia 2001r. powód został przesłuchany w Warszawie przez biegłego psychologa.

39. 8 stycznia 2001r. odbyła się rozprawa w Sądzie Rejonowym w Warszawie. Sąd nakazał M.C. oddanie dzieci powodowi w przeciągu siedmiu dni. Sąd postanowił również, iż jeśli M.C. nie zastosuje się do nakazu sądu, zostanie ona ukarana grzywną 1000 polskich złotych lub karą dziesięciu dni pozbawienia wolności. Sąd nakazał również odebranie M.C. dzieci siłą przez komornika w wypadku, gdy nie zostaną one oddane ojcu w przeciągu siedmiu dni.

40. M.C. wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego z 8 stycznia 2001r., jednak Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił je 6 marca 2001r.

41. 2 kwietnia 2001r. komornik wysłał Rejonowemu Komitetowi ds. Ochrony Praw Dziecka w Warszawie pisemną prośbę o pomoc w wykonaniu postanowienia Sądu Rejonowego o odebraniu M.C. dzieci siłą. Prośba ta, opierając się na art. 1092 kodeksu postępowania cywilnego, zawierała informację, iż komornik przeprowadzi wykonanie postanowienia sądowego 19 kwietnia 2001r. o godz. 13.00 w domu M.C. w Warszawie.

42. 4 kwietnia 2001r. norweski organ centralny poinformował polski organ centralny o obawach powoda, iż M.C., która w przeszłości ukrywała już dzieci, może ukryć je ponownie, a następnie spytał go, czy istnieje możliwość podjęcia środków aby temu zapobiec oraz aby ustalić datę wykonania postanowienia sądu.

43. 9 kwietnia 2001r. polski organ centralny udzielił następującej odpowiedzi:

"Chcielibyśmy poinformować, iż nie ma możliwości wykonania postanowienia sądu w inny sposób. Faktem jest iż sąd może podjąć prewencyjne środki, lecz wykonanie tych środków będzie przeprowadzone w ten sam sposób, co wykonanie przypadku zasadniczego postanowienia. Obawy Pana N. zostały przekazane do właściwego sądu.

Wykonanie postanowienia może nie nastąpić przed wyznaczoną datą".

44. 17 kwietnia 2001r. odbyło się spotkanie powoda z komornikiem. Komornik poinformował powoda, iż w następstwie jego prośby z 2 kwietnia 2001r. skontaktował się z Komitetem ds. Ochrony Praw Dziecka.. Komitet poinformował komornika, iż nie wyśle swego przedstawiciela do uczestnictwa w wykonaniu postanowienia sądu z 19 kwietnia 2001r. Dodatkowo osoba reprezentująca Komitet wystosowała wobec komornika następujące oświadczenie:

" Rozumie Pan, iż nie mogę się z tym zgodzić i że matka dzieci zostanie niezwłocznie poinformowana o dniu i godzinie wykonania nakazu."

45. Według powoda komornik nie powziął żadnych kroków w celu przyspieszenia wykonania postanowienia sądu.

46. 9 kwietnia 2001r. komornik w asyście dwóch funkcjonariuszy policji, pracownika opieki społecznej, powoda oraz konsula norweskiego przybyli do domu M.C. w celu wykonania postanowienia sądowego. Jednak ani M.C. ani jej dzieci nie było w środku. Matka M.C. mieszkająca w tym samym domu poinformowała komornika, iż M.C. wraz z dziećmi "wyjechali około 12 kwietnia 2001r. w nieznanym kierunku."

47. Następnie policja polska i norweska zostały poinformowane, iż M.C. uprowadziła dzieci i ukrywa je na terenie Polski.

48. 31 sierpnia 2001r. norweski organ centralny dostarczył swojemu polskiemu odpowiednikowi dane dotyczące konta bankowego M.C. założonego przez nią w Warszawie, na które to konto otrzymywała ona swoją emeryturę z Norwegii.

49. 17 września oraz 14 listopada 2001r. norweski organ centralny przesłał polskiemu organowi centralnemu zapytanie na temat rozwoju wydarzeń w związku z poszukiwaniem dzieci powoda, lecz nie uzyskał on żadnej odpowiedzi.

50. 12 grudnia 2001r. norweski organ centralny wysłał polskiemu organowi centralnemu trzecią prośbę o udzielenie informacji w sprawie powoda. Prośba ta została podpisana przez dwóch wysokiej rangi urzędników Ministerstwa.

51. 19 grudnia 2001r. polski organ centralny poinformował swego norweskiego odpowiednika, iż dane dotyczące konta bankowego M.C. zostały przekazane do prokuratury, która wszczęła dochodzenie w sprawie uprowadzenia.. Polski organ centralny poinformował władze norweskie o nowej legislacji, która z dniem 27 września 2001r. ustanawiała kuratora sądowego odpowiedzialnym za wykonywanie postanowień sądowych uwzględniających wnioski o oddanie dzieci. Dlatego też 14 grudnia 2001r., Sąd Rejonowy w Warszawie uwzględnił wniosek złożony przez pełnomocnika powoda oraz zadecydował, iż kurator sądowy odbierze dzieci M.C. gdy zostanie ustalone miejsce jej pobytu.

52. 4 kwietnia i 8 czerwca 2002r. powód złożył Głównemu Komendantowi Policji w Warszawie pisemną prośbę o pomoc w znalezieniu jego dzieci, jednak nie otrzymał żadnej odpowiedzi.

E. Zwrot A.

53. 9 lipca 2002r. do powoda zadzwonił S.C., mający wówczas 22 lata i przebywający na wakacjach w Polsce. S.C. poinformował powoda, iż A. odwiedzała w tym czasie ciotkę M.C. w Warszawie. Powód natychmiast skontaktował się z władzami polskimi i norweskimi, natomiast S.C. obserwował poczynania A.

54. 10 lipca 2002r. A. powróciła do domu powoda w Norwegii.

55. 9 września 2002r. Sąd Rejonowy w Warszawie wysłał szkole podstawowej w Warszawie zapytanie, czy B. i C. uczęszczały na zajęcia w szkole. 28 października 2002r. sąd poprosił kuratorium oświaty o udzielenie informacji, czy dzieci B. i C. chodzą do jakiejkolwiek szkoły znajdującej się pod nadzorem kuratorium.

56. 20 grudnia 2002r. Minister Sprawiedliwości Norwegii wysłał do Ministra Sprawiedliwości RP list z prośbą o zapoznanie się z aktami sprawy powoda.

57. 23 stycznia 2003r. miało miejsce w Warszawie spotkanie przedstawicieli instytucji biorących udział w poszukiwaniu dzieci, zorganizowane przez Ministerstwo Sprawiedliwości RP.

58. 29 stycznia 2003r. Sąd Rejonowy w Warszawie poprosił Zakład Ubezpieczeń Społecznych o udzielenie informacji gdzie M.C. pobierała swą emeryturę.

59. 10 lutego 2003r. sąd zażądał od dwóch następnych szkół podstawowych w Warszawie informacji czy B. i C. uczęszczały do nich. Tego samego dnia sąd został poinformowany przez Biuro Międzynarodowej współpracy Policji, iż M.C. zatelefonowała z Warszawy do Norwegii.

60. 17 lutego 2003r. Prokurator Rejonowy w Warszawie poinformował Sąd Rejonowy w Warszawie, iż M.C. została aresztowana w Białymstoku kilka miesięcy wcześniej.

61. 8 lutego 2003r. Ministerstwo Sprawiedliwości RP odpowiedziało na list z dnia 20 grudnia 2002r. Odniosło się ono w nim do przebiegu postępowania w sprawie powoda i do faktu, iż M.C. była oskarżona pod zarzutem fałszerstwa dokumentów i posługiwania się nieprawdziwą tożsamością. M.C. oddano pod nadzór policyjny i zakazano wyjazdu z Polski.

62. 28 lutego 2003r. Prokurator Okręgowy w Białymstoku poinformował Sąd Rejonowy w Warszawie, iż prokuratura wniosła akt oskarżenia przeciwko M.C. do Sądu Rejonowego w Białymstoku. M.C. została oskarżona o sfałszowanie dokumentów, gdyż przyjęto, iż ona oraz B. i C. posługiwali się nieprawdziwymi danymi osobowymi.

F. Zwrot B. i C.

63. 15 kwietnia 2003r. kurator sądowy odebrał B. i C. ich matce M.C.

64. 16 kwietnia 2003r. dzieci wróciły do powoda.

II. STOSOWNE PRAWO KRAJOWE

A. Konwencja Haska z dn. 25 października 1980 dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę

65. Konwencja Haska została opublikowana w Polskim Dzienniku Ustaw z dnia 25 września 1995r. Art. 7 Konwencji stwierdza m.in.:

"Organy centralne powinny ze sobą współdziałać i popierać współpracę między właściwymi władzami w ich odnośnych państwach w celu zapewnienia niezwłocznego powrotu dzieci oraz realizacji innych celów niniejszej konwencji.

W szczególności powinny one bezpośrednio lub przy pomocy jakiegokolwiek pośrednictwa podejmować wszelkie odpowiednie środki w celu:

a) ustalenia miejsca przebywania dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego;

b) zapobieżenia dalszemu zagrożeniu dla dziecka lub dalszym szkodom dla zainteresowanych stron przez podjęcie lub spowodowanie podjęcia środków tymczasowych;

c) zapewnienia dobrowolnego wydania dziecka lub doprowadzenia do polubownego rozwiązania sporu;

d) jeżeli okaże się to potrzebne - wymiany informacji dotyczących sytuacji społecznej dziecka;

e) przekazywania informacji o charakterze ogólnym dotyczących przepisów ustawodawstwa ich państwa, odnoszących się do stosowania konwencji;

e) wszczęcia lub ułatwienia wszczęcia postępowania sądowego lub administracyjnego w celu uzyskania powrotu dziecka, a w stosownych wypadkach - ustalenia lub skutecznego wykonywania prawa do odwiedzin;

f) przyznania lub ułatwienia, w stosownych wypadkach, pomocy sądowej i prawnej, łącznie z udziałem adwokata i doradcy prawnego;

g) podjęcia niezbędnych działań administracyjnych, jakie mogą być konieczne i pożądane do zapewnienia bezpiecznego powrotu dziecka;

i) wzajemnego informowania się na temat funkcjonowania konwencji oraz, tak dalece jak to jest możliwe, usuwania wszelkich przeszkód powstałych przy jej stosowaniu.

Zgodnie z artykułem 11:

"Władze sądowe lub administracyjne każdego Umawiającego się Państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka.

Jeżeli dana władza sądowa lub administracyjna nie podejmie decyzji w ciągu sześciu tygodni od daty wpłynięcia wniosku, wnioskodawca lub organ centralny państwa wezwanego, z własnej inicjatywy lub na wniosek organu centralnego państwa wzywającego, może żądać przedstawienia powodów zwłoki".

B. Polski kodeks postępowania cywilnego z 1964r.

66. Art. 1092 kodeksu, który został uchylony 26 września 2001r., stwierdza co następuje:

"Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką komornik powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby osoba ta nie doznała krzywdy fizycznej lub moralnej. Komornik powinien zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji, a w razie potrzeby pomocy biegłego".

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ART. 8 KONWENCJI

67. Powód zaskarżył naruszenie artykułu 8 Konwencji który stanowi iż:

"Każdy ma prawo do poszanowania własnego życia osobistego oraz swojej korespondencji. Naruszenie przez organy publiczne tego prawa może mieć miejsce jedynie zgodnie z prawem oraz kiedy jest to konieczne w społeczeństwie demokratycznym dla bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa publicznego, dobrobytu gospodarczego państwa, służy zapobieganiu niepokojom lub przestępczości, ochronie zdrowia i zasad moralnych oraz ochronie praw i swobód innych obywateli ".

A. Wnioski stron

1. Powód

68. Powód stwierdził, iż władze polskie nie zdołały zwrócić mu dzieci dostatecznie szybko. Opinia biegłego na żądanie Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 6 grudnia 1999r. dotyczyła kwestii poruszonych już wcześniej w opinii biegłego dla Sądu Rejonowego w Inderoy, dostarczonej władzom polskim 22 listopada 1999r. Ponadto powód zapewniał, iż pomiędzy lipcem 2000r. a 23 styczniem 2003r. władze polskie nie podejmowały działań wymaganych od nich przez Konwencje Haską.

2. Rząd

69. Rząd stwierdził, iż "władze państwowe zajmujące się sprawą powoda podjęły wszelkie możliwe działania w celu zachowania prawidłowych stosunków powoda ze swymi dziećmi". Wykonanie postanowienia sądu nakazującego powrót dzieci zostało utrudnione przez M.C. która ukryła dzieci. Na zakończenie Rząd stwierdził, iż fakty w tej sprawie nie ujawniły naruszenia artykułu 8 Konwencji oraz wezwał Trybunał do uznania sprawy za wyraźnie bezpodstawną.

B. Ocena Trybunału

1. Zasady ogólne

70. Trybunał ponownie stwierdza, iż zasadniczym przedmiotem art. 8 jest ochrona jednostki przed uznaniowym działaniem organów publicznych. Ponadto istnieją pozytywne obowiązki właściwe dla skutecznej "ochrony" życia ludzkiego. W obydwu kontekstach należy zwrócić uwagę na zachowanie właściwej równowagi pomiędzy konkurencyjnymi interesami jednostki oraz społeczeństwa jako całości; w obydwu kontekstach także państwo dysponuje pewnym marginesem uznania (patrz Keegan v. Irlandia, orzeczenie z dn. 26 maja 1994 r., seria A nr 290, str. 19, § 49).

71. W odniesieniu do obowiązku państwa w zakresie podejmowania środków pozytywnych, Trybunał wielokrotnie stwierdzał, iż art. 8 obejmuje prawo rodzica do podejmowania środków w celu ponownego połączenia ze swoim dzieckiem oraz obowiązek organów krajowych ułatwienia takiego połączenia (patrz, organy m.in. Ignaccolo-Zenide v. Rumunia, nr 31679/96, § 94, ECHR 2000-I oraz Nuutinen v. Finlandia, nr 32842/96, § 127, ECHR 2000-

VIII; Iglesias Gil i A.U.I. v. Hiszpania, nr 56673/00, § 49, ECHR 2003-V).

72. W sprawach dotyczących wykonania decyzji z zakresu prawa rodzinnego, Trybunał wielokrotnie stwierdzał, iż decydujące znaczenie ma to, czy organy krajowe powzięły wszelkie niezbędne kroki w celu ułatwienia, czego można w uzasadniony sposób żądać w szczególnych okolicznościach każdej sprawy (patrz Hokkanen v. Finlandia, orzeczenie z dn. 23 września 1994 r., seria A nr 299-A, § 53; Ignaccolo-Zenide, ww., § 96; Nuutinen v. Finlandia, nr 32842/96, § 128, ECHR 2000-VIII oraz Sylvester v. Austria, nr 36812/97 i 40104/98, § 59, 24 kwietnia 2003 r.).

73. W tego typu sprawach stosowność środka oceniana przez pryzmat szybkości jego stosowania, gdyż upływ czasu może mieć nieodwracalne skutki dla relacji pomiędzy dzieckiem a nie mieszkającym z nim rodzicem. W postępowaniu w trybie Konwencji Haskiej jest tak tym bardziej, gdyż art. 11 Konwencji Haskiej wymaga, aby zaangażowane organy sądowe lub administracyjne w postępowaniu o zwrot dziecka działały sprawnie i każdy brak działania dłuższy niż 6 tygodni może skutkować wnioskiem o przedstawienie powodu zwłoki (patrz Ignaccolo-Zenide, ww., § 102).

74. Trybunał stwierdził także, iż pomimo że stosowanie środków przymusu względem dzieci nie jest w takich delikatnych kwestiach pożądane, nie można wykluczyć skorzystania z sankcji w przypadku niezgodnego z prawem zachowania rodzica, z którym dziecko zamieszkuje (patrz Ignaccolo-Zenide, ww., § 106).

75. Wreszcie, Trybunał ponownie stwierdza, iż Konwencja musi być zastosowana zgodnie z zasadami prawa międzynarodowego, zwłaszcza z przepisami w zakresie ochrony praw człowieka (patrz Streletz, Kessler i Krenz v. Niemcy [GC], nr 34044/96, 35532/97 i 44801/98, § 90, ECHR 2001-II, oraz Al.-Adsani v. Zjednoczone Królestwo [GC], nr 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI). W rezultacie, Trybunał uznaje, iż pozytywne obowiązki, jakie art. 8 Konwencji nakłada na państwa-strony w zakresie ponownego łączenia rodziców z dziećmi trzeba interpretować w świetle Konwencji Haskiej z dn. 25 października 1980 dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, tym bardziej w sytuacji, gdy państwo wezwane jest także stroną tego instrumentu (patrz Ignaccolo-Zenide, ww., § 95).

2. Zastosowanie zasad ogólnych w powyższej sprawie

76. Po pierwsze Trybunał odnotowuje, iż wspólną podstawą był fakt, iż więź pomiędzy powodem i jego dziećmi wchodziła w zakres życia rodzinnego w rozumieniu art. 8 Konwencji.

77. W takiej sytuacji należy ustalić czy miał miejsce brak poszanowania życia rodzinnego powoda. W świetle powyższych zasad, w powyższej sprawie decydujące znaczenie ma to, czy organy polskie powzięły wszelkie konieczne właściwe kroki w celu ułatwienia wykonania postanowienia z dnia 2 marca 2000 r. nakazującego powrót dzieci do powoda.

78. Szybkie zastosowanie środka było konieczne, gdyż powód zwrócił się z pilnym wnioskiem do sądów, których celem była ochrona jednostki przed wszelkimi szkodami wynikającymi z upływu czasu.

79. Odnosząc się do szczególnych okoliczności sprawy Trybunał odnotowuje, iż w postępowaniu w sprawie wniosku powoda o powrót dzieci Sądowi Rejonowemu zajęło prawie 2 miesiące tzn. od 6 grudnia 1999 r. do 2 lutego 2000 r., uzyskanie 6-stronnicowej opinii biegłego (patrz wyżej ust. 22 i 26). Co więcej, między 2 marca a 30 maja 2000 r. nie odbyła się żadna rozprawa, gdyż sprawa pozostaje najwyraźniej "uśpiona" przed sądem apelacyjnym (patrz wyżej ust. 28 i 31). Trybunał stwierdza, iż nie zostało przedstawione żadne dostateczne uzasadnienie tej zwłoki.

80. W odniesieniu do fazy wykonania Trybunał dostrzega także kilka okresów bezczynności, szczególnie po pierwszej nieskutecznej próbie wykonania postanowienia w dniu 19 kwietnia 2001 r., kiedy M.C. zmieniła miejsce pobytu w celu uniemożliwienia wykonania postanowienia o oddaniu dzieci. Następnie aż do 9 lipca 2002 r., kiedy to odnaleziono pierwsze z dzieci w wyniku informacji dostarczonej przez S.C., władze wydały tylko jedną decyzję procesową w dniu 14 grudnia 2001 r. (patrz wyżej ust. 46, 51 i 53). Okazuje się, iż w tym czasie władze nie powzięły żadnych kroków w celu ułatwienia wykonania postanowienia. W szczególności nie podjęły one żadnych działań w związku z informacją uzyskaną w dniu 31 sierpnia 2001 r. od norweskiego organu centralnego, który dostarczył im dane dotyczące prowadzonego w Warszawie rachunku bankowego M.C., na który wpływały jej świadczenia z Norwegii. Zamiast tego, jednak dopiero w dniu 29 stycznia 2003 r., Sąd Rejonowy w Warszawie zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, skąd M.C. pobierała swoje świadczenia.

Ponadto nie ma uzasadnienia dla okresów bezczynności pomiędzy 10 lipca a 9 września 2002 r. oraz pomiędzy 28 października a 23 stycznia 2003 r.

81. Trybunał stwierdza, iż te okresy bezczynności trwały od 8 do 12 tygodni i w szczególnych okolicznościach sprawy muszą one być uznane za istotne.

82. Rząd utrzymywał, iż wykonanie wyroku było utrudniane przez M.C., która ukrywała się z dziećmi. W związku z tym Trybunał zauważa, iż władze nie podjęły żadnych środków, aby temu zapobiec. Sądy krajowe ignorowały ostrzeżenia, iż M.C. może ukryć dzieci, wyrażane przez powoda w trakcie rozprawy w dniu 2 marca 2000 r. oraz przez pełnomocnika M.C. w trakcie rozprawy w dniu 4 lipca 2000 r. Także organ wykonujący postanowienie (komornik) nie przyspieszył wykonania postanowienia sądu nakazującego przymusowe odebranie dzieci, które było zaplanowane na 19 kwietnia 2001 r., pomimo oświadczenia Komitetu ds. Ochrony Praw dziecka, iż ostrzegą o tym fakcie M.C.

83. Z uwagi na powyższe, a także pomimo marginesu uznania w niniejszej sprawie, jaki przysługuje państwu wezwanemu, Trybunał stwierdza iż władze polskie nie poczyniły stosownych i skutecznych starań w celu wykonania przysługującego powodowi prawa do zwrotu jego dzieci, a tym samym naruszyły jego prawo do poszanowania życia rodzinnego, wynikające z art. 8.

W efekcie nastąpiło naruszenie art. 8 Konwencji.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ART. 6 § 1 KONWENCJI

84. Powód złożył skargę, iż niezakończone w rozsądnym czasie postępowanie o powrót dzieci stanowi naruszenie art. 6 § 1, którego stosowna część stanowi:

"W określaniu swoich praw i obowiązków cywilnych..., każdemu przysługuje prawo do... rozprawy [przeprowadzonej] w rozsądnym czasie... przez sąd..."

A. Wnioski stron

1. Powód

85. Według powoda czas trwania postępowania naruszył wymaganie "właściwego czasu" zgodnie z art. 6 § 1 Konwencji. Powód stwierdził, iż w sierpniu 1999r. złożył wniosek w trybie Konwencji Haskiej której celem jest jak najszybszy powrót uprowadzonych dzieci. Mimo to polskie władze nie zapewniły szybkiego powrotu dzieci do powoda oraz nie dostrzegły w trakcie postępowań najważniejszych problemów.

86. Powód stwierdził, iż władze kierujące postępowaniem powinny zostać pociągnięte do odpowiedzialności za długie okresy swojej bezczynności. W szczególności chodziło o działania Sądu Okręgowego w Warszawie, który oddalił apelację wniesioną od postanowienia sądu z 2 marca 2000r., po 12 tygodniach. Ponadto w późniejszym postępowaniu wykonawczym komornik nie działał z należytą w takich sprawach starannością, szczególnie po tym jak M.C. i jej pełnomocnik oznajmili podczas rozprawy w dniu 4 lipca 2001r. że dzieci zostaną ukryte.

2. Rząd

87. Rząd sprzeciwił się opinii powoda i stwierdził, iż czas trwania sprawy był właściwy. Ogólny czas trwania postępowania, czyli 3 lata i ponad 7 miesięcy, może być tłumaczony różnymi okolicznościami sprawy, a w szczególności jej złożonością. W opinii Rządu postępowanie dotyczące uprowadzenia dzieci jest zwykle związane z wieloma faktami i problemami natury prawnej.

88. Rząd stwierdził, iż działania powoda nie przyczyniły się do długości trwania postępowania.

B. Ocena Trybunału

90. Trybunał ponownie stwierdza, iż ocena czy postępowanie zakończono w rozsądnym czasie musi być dokonywana w świetle okoliczności sprawy i w odniesieniu do kryteriów prawa precedensowego, zwłaszcza stopnia złożoności sprawy, zachowania powoda oraz stosownych organów, a także znaczenia sprawy z punktu widzenia powoda (patrz, m.in. inne organy, Frylender v. Francja [GC], nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII, Humen v. Polska [GC], § 60, nr 26614/95, 15 października 1999 r.).

91. Trybunał zauważa, iż postępowanie rozpoczęło się 31 sierpnia 1999 r., kiedy powód złożył wniosek w trybie Konwencji Haskiej. Zakończyło się ono 16 kwietnia 2003 r., kiedy postanowienie krajowe zostało ostatecznie wykonane wobec dzieci (patrz wyżej ust. 16 i 64). W związku z powyższym czas trwania przedmiotowego postępowania wynosił 3 lata 7 miesięcy i 16 dni.

92. Trybunał odnotowuje, iż chociaż oczywiste jest że sprawa była skomplikowana w wyniku zachowania M.C., to ogólnie rzecz biorąc opóźnienia spowodowane były okresami bezczynności, które były już przedmiotem analizy Trybunału w kontekście art. 8 (patrz wyżej, ust. 79 - 82). Należy je przypisać organom krajowym.

93. Trybunał podziela zdanie powoda, iż w świetle znaczenia, jakie sprawa miała dla powoda oraz nieodwracalnego charakteru przedmiotowych środków, właściwe organy krajowe miały obowiązek wynikający z art. 6 § 1 działać ze szczególną starannością w celu zapewnienia sprawnego postępowania (patrz Johansen v. Norwegia, orzeczenie z dn. 7 sierpnia 1996, Reports of Judgements and Decisions 1996- III § 88). Trybunał stwierdza, iż organy nie wykazały takiej staranności.

94. Trybunał wreszcie stwierdza, iż wspólną podstawę stanowi fakt iż powód nie przyczynił się do długości postępowania i nie widzi powodu, aby utrzymywać inaczej.

95. W efekcie Trybunał stwierdza iż, biorąc pod uwagę przedmiot postępowania oraz obowiązek działania ze szczególną starannością, ogólny czas trwania postępowania w niniejszej sprawie przekroczył rozsądny czas. W związku z tym, nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 3 KONWENCJI

96. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

"Jeśli Trybunał uzna, iż nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów oraz jeśli prawo wewnętrzne Umawiającego się Państwa dopuszcza tylko częściowe odszkodowanie, Trybunał, jeśli uzna to za konieczne, zapewni należne odszkodowanie pokrzywdzonej stronie".

A. Poniesione szkody

97. 16 kwietnia 2004r., w dniu kiedy został złożony pozew, powód zażądał odszkodowania pieniężnego na ogólną kwotę 853.683 koron norweskich (NOK) będących równowartością kwoty 103 tys. euro (EUR). Kwota ta miałaby pokryć utratę zarobków powoda od września 2001r., kiedy przestał pracować, do grudnia 2013r., kiedy najmłodsze dziecko powoda osiągnie pełnoletność.

98. Odnośnie szkód niepieniężnych powód zażądał odszkodowania w kwocie 400 tys. NOK będących równowartością 48.300 euro jako zadośćuczynienia za cierpienia poniesione przez niego i jego dzieci.

99. Rząd stwierdził, iż żądania powoda co do szkód niepieniężnych, w odniesieniu do utraty hipotetycznego dochodu, nie miały ścisłego związku z domniemanym naruszeniem Konwencji. Jeśli chodzi o szkody

niepieniężne, Rząd argumentował, iż suma żądana przez powoda jest zbyt duża, a także poprosił Trybunał o wydanie postanowienia, iż samo uznanie naruszenia stanowi wystarczająco należne odszkodowanie za niepieniężne szkody poniesione przez powoda.

100. W odniesieniu do szkód pieniężnych Trybunał stwierdza, iż nie istnieje ścisły związek pomiędzy żądanym odszkodowaniem a stwierdzonym naruszeniem Konwencji. Dlatego też Trybunał oddala roszczenia powoda.

101. Trybunał zauważa jednak, iż powód rzeczywiście poniósł szkody niepieniężne oraz iż należne mu zadośćuczynienie nie może być uzyskane jedynie w formie stwierdzenia naruszenia Konwencji. Uwzględniając okoliczności sprawy oraz przeprowadzając ocenę na podstawie zasady sprawiedliwości zawartej w artykule 41, Trybunał przyznaje powodowi kwotę 10 tys. EUR z tego tytułu.

B.Koszta i wydatki

102. Powód zażądał odszkodowania za poniesione koszta i wydatki na ogólną sumę 105.915 NOK, będącą równowartością 12.850 euro i rozłożoną w następujący sposób:

(i) 7.860 NOK z tytułu kosztów związanych z tłumaczeniem i działaniami komornika, w tym równowartość 560 euro za usługi prywatnego detektywa w Izraelu i Polsce;

(ii) 49.690 NOK z tytułu opłacenia adwokata reprezentującego powoda w postępowaniu sądowym, z czego została odjęta kwota 792 euro otrzymana już w formie pomocy prawnej z Rady Europy.

(iii) 7.086 NOK z tytułu kosztów telefonicznych i pocztowych;

(iv) 41.280 NOK z tytułu kosztów 10 podróży ojca i jego dzieci z Norwegii do Polski w związku z postępowaniem wykonawczym oraz w celu sprowadzenia dzieci z powrotem do Norwegii.

103. Rząd stwierdził, iż koszty i wydatki poniesione przez powoda są po części nie związane ze sprawą, gdyż nie istnieje przesłanka, iż zostały one poniesione w celu uniknięcia naruszenia Konwencji lub uzyskania zadośćuczynienia za stwierdzone naruszenie Konwencji.

104. Trybunał zauważa, iż koszty i wydatki w postępowaniu wewnętrznym, o ile dotyczą postępowania wykonawczego uznanego za naruszenie Konwencji (patrz ust. 83 i 95 wyżej) oraz koszty postępowania w Strasburgu zostały poniesione słusznie. Koszty te winny być odpowiednio zwrócone, o ile nie przekraczają one rozsądnego poziomu (patrz Ignaccolo-Zenide, ww., § 121).

Trybunał przyznaje powodowi kwotę 12.000 euro z tytułu poniesionych kosztów i wydatków.

C. Odsetki

105. Trybunał uważa, iż odsetki za zwłokę winny być ustalone na podstawie marginalnej stopy oprocentowania kredytów Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN SĄD JEDNOMYŚLNIE:

1. Stwierdza, iż nastąpiło naruszenie artykułu 8 Konwencji;

2. Stwierdza, iż nastąpiło naruszenie artykułu 6 § 1 Konwencji

3. Stwierdza

(a) iż pozwane Państwo musi wypłacić powodowi, w przeciągu trzech miesięcy od dnia w którym orzeczono wyrok końcowy zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, następujące kwoty, które winny być przeliczone na korony norweskie przy kursie obowiązującym w chwili podpisania porozumienia:

(i) 10.000 EUR (dziesięć tysięcy euro) z tytułu szkód niepieniężnych;

(ii) 12.000 EUR (dwanaście tysięcy euro) z tytułu szkód pieniężnych;

(iii) jakikolwiek podatek z tytułu ww. kwot;

(b) iż po upływie wymienionych trzech miesięcy aż do chwili faktycznego wypłacenia wyżej wymienione kwoty podlegają odsetkom prostym przy oprocentowaniu równym marginalnej stopie oprocentowania kredytów Europejskiego Banku Centralnego w czasie okresu płacenia za zwłokę plus trzy punkty procentowe;

4.

Oddala pozostałą część pozwu o należne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim oraz powiadomiono na piśmie dnia 13 września 2005r., zgodnie z Przepisem 77 § 2 i 3 Regulaminu Sądu.

Michael O'BOYLE Protokolant

Nicolas BRATZA Przewodniczący

Uzasadnienie w języku angielskim

1. The case originated in an application (no.
77710/01) against the Republic of Poland lodged with the Court under

Article 34 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental

Freedoms (“the Convention”) by a Norwegian national, Mr H.N. (“the applicant”), on 23 October 2000. The President of the Chamber acceded to the applicant's request not to have his name disclosed (Rule 47 § 3 of the Rules of Court).

2. The applicant, who had been granted legal aid, was represented by Mr T. Nilsen, a lawyer practising in Levanger. The Polish Government (“the Government”) were represented by their Agents, Mr K. Drzewicki, and subsequently, Mr. J. Wołąsiewicz of the Ministry of Foreign Affairs.

3. The applicant alleged, in particular, that the non-enforcement of the final return order under the 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction had violated his rights under Articles 6 and 8 of the Convention.

4. The application was allocated to the Fourth Section of the Court (Rule 52 § 1 of the Rules of Court). Within that Section, the Chamber that would consider the case (Article 27 § 1 of the Convention) was constituted as provided in Rule 26 § 1.

5. By a decision of 17 February 2004, the Court declared the application partly admissible.

6. On 1 November 2004 the Court changed the composition of its Sections (Rule 25 § 1). This case was assigned to the newly composed Fourth Section (Rule 52 § 1).

THE FACTS

I. THE CIRCUMSTANCES OF THE CASE

7. The applicant was born in 1946 and lives in Norway.

A. The applicant's family

8. In 1987 the applicant married a Polish national M.C. In 1989 M.C. gave birth to their first daughter A. Subsequently, their son B was born in 1992 and their second daughter C in 1994.

9. The applicant and his family lived in Norway. The household also included S.C., the son of M.C. born in 1980 of her previous marriage.

10. On 22 November 1994 M.C. was committed to a psychiatric institution for more than two months. According to the applicant she was diagnosed with “a clear paranoid psychosis”.

11. S.C. suffered from development disorders caused by “massive rejection” by his mother.

B. The separation

12. On 31 March 1998 the applicant and M.C. separated. Subsequently, they filed for divorce.

13. On 15 June 1998 the Inderoy District Court granted the applicant the custody of A, B and C. Moreover, the court granted M.C. visiting rights. She was allowed to visit the children in their house once a week and every second weekend after giving the applicant a three-day written notice. At the same time, the court issued

a restraining order prohibiting M.C. from visiting the children in their schools. The applicant and M.C. were both granted parental authority.

14. On 17 July 1998 the Trondheim Regional Court dismissed M.C.'s appeal against the District Court's decision.

C. The abduction of the children and the application for their return

15. On 28 August 1999 M.C. abducted A, B and C and took them to Poland.

16. On 31 August 1999 the applicant applied to the Polish Ministry of Justice – designated as a Central Authority under the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction ("the Hague Convention") – for assistance in securing the return of the children.

17. On 9 September 1999 M.C. applied to the Warsaw District Court for a decision declaring that A, B and C were habitually resident in Warsaw. She also applied for a restraining order prohibiting the applicant from removing the children from Poland.

18. On 24 September 1999 the applicant's application for the return of the children was submitted by the Polish Central Authority to the Warsaw District Court.

19. On 5 October 1999 the Warsaw District Court stayed the proceedings concerning the application lodged by M.C. The court's decision was based on Article 16 of the Hague Convention.

20. On 22 November 1999 a Polish translation of an expert opinion obtained by the Inderoy District Court on 4 October 1999 was submitted to the Polish Ministry of Justice.

21. On 25 November 1999 the Warsaw District Court held a hearing in a case concerning the applicant's application for the return of the children. M.C., whose lawyer did not attend the hearing, informed the court that she would like to submit later certain documents confirming that she and her children had been ill-treated by the applicant. The hearing was adjourned until 6 December 1999.

22. On 6 December 1999 the court requested an expert opinion on the relationships between the children and their parents and on whether the return of the children to the applicant would lead to psychological or physical damage to the children. The hearing was adjourned until 10 January 2000.

23. On 7 December 1999 the applicant, M.C. and the children were interviewed by the Warsaw Family Consultation Centre, which was responsible for preparing the expert opinion.

24. On 5 January 2000 the Inderoy District Court granted the applicant parental authority in respect of A, B and C and changed M.C.'s visiting rights. It considered that M.C. had unlawfully taken the children to Poland.

25. On 10 January 2000 the hearing before the Warsaw District Court was adjourned sine die because the expert opinion was not ready.

26. The expert opinion was submitted on 2 February 2000. It had six pages and ended with the following conclusion:

“The emotional ties of the children with both parents still exist but are disturbed as a result of conflicts in the family environment. The father's attitude to the children does not raise any problems and the mutual relationships between him and [B] and [C] are correct.

However, significant problems exist in the relationship between the father and [A], who partly identifies herself with her mother and whose attitude to the father is dictated by [the mother]. Therefore, transferring her to the care of the father may be difficult.

Nevertheless, the existing disturbances in the behaviour of [A] show that the father will better guarantee a proper functional development in future."

27. On 24 February 2000 the Warsaw District Court held a hearing.

28. The next hearing took place on 2 March 2000.

The Warsaw District Court allowed an application for the return of the children lodged by the applicant and ordered M.C. to return them to the applicant. As M.C. declared that she would appeal this decision, the court granted the applicant visiting rights pending the outcome of the appellate proceedings. During the hearing the counsel for the applicant asked the judge to take the children away from M.C. and place them in a child care facility as there was a risk that M.C. would hide the children. However, the judge refused the request as she considered that such a risk did not exist.

29. Subsequently, M.C. lodged with the Warsaw Regional Court an appeal against the District Court's decision of 2 March 2000.

30. On 30 May 2000 the Warsaw Regional Court held a hearing. The counsel for M.C. submitted a medical certificate confirming that she was sick and could not attend the hearing. The court adjourned the hearing until 4 July 2000.

31. On 4 July 2000 the Warsaw Regional Court dismissed an appeal lodged by M.C. During the hearing M.C. and her lawyer declared that the children would be hidden.

D. The enforcement proceedings

32. On 27 July 2000 the enforcement proceedings began. The bailiff (komornik) requested M.C. to return the children but she refused.

33. On 31 July 2000 the applicant paid 1,600 Norwegian kroner to the bailiff.

34. On 14 September 2000 the bailiff referred the case file to the Warsaw District Court.

35. On 19 October 2000 the court held the first hearing in the enforcement proceedings. M.C. did not attend it. She submitted a medical certificate confirming that she was sick.

36. The next hearing before the Warsaw District Court was held on 23 November 2000. The court adjourned the hearing as it considered that it was necessary to hear both parties to the proceedings.

37. On 5 December 2000 the Polish Central Authority informed the Norwegian Central Authority about the District Court's decision of 23 November 2000. The applicant submitted that the Polish Central Authority had not informed him that he should have attended the hearings held on 19 October and 23 November 2000 and that he had not received summonses from the Warsaw District Court to attend them.

38. On 7 January 2001 the applicant was examined in Warsaw by a court expert in psychology.

39. On 8 January 2001 the Warsaw District Court held a hearing. The court ordered M.C. to return the children to the applicant within seven days. It also decided that if she did not comply with the order she would be punished with a 1,000 Polish zlotys fine or a ten-day prison term in default. The court also ordered the bailiff to take the children away from M.C. by force if they were not returned within seven days.

40. M.C. appealed the District Court's decision of 8 January 2001 but her appeal was dismissed on 6 March 2001 by the Warsaw Regional Court.

41. On 2 April 2001 the bailiff sent to the District Committee for the Protection of the Rights of the Child in Warsaw a written request for their assistance in the enforcement of the District Court's order to take the children away from M.C. by force. The request referred to Article 1092 of the Code of Civil Procedure and included information that the bailiff would enforce the court's order on 19 April 2001 at 1 p.m. at M.C.'s house in Warsaw.

42. On 4 April 2001 the Norwegian Central Authority passed to the Polish Central Authority the applicant's concerns that M.C., who had already hidden the children in the past, might hide them again and asked whether it was possible to take any measures to prevent this and in particular to bring forward the date of enforcement of the court order.

43. On 9 April 2001 the Polish Central Authority replied in the following terms:

“I would like to inform you that there is no possibility [of executing] the Court decision in another way. It is true that the Court of Justice is allowed to [take preventive] measures but the execution of the measures will be held on the same bases as the [substantive] decision. Mr. N (...)'s anxieties have been transmitted to the proper court.

The [execution of the decision] may not take place before the established date.”

44. On 17 April 2001 the applicant had a meeting with the bailiff. He informed the applicant that following his request

of 2 April 2001 he had contacted the Committee. He had been advised that it would not send a representative to assist in the enforcement of the court's decision on 19 April 2001. In addition, a person speaking on behalf of the Committee had made the following statement to the bailiff:
“You understand that I do not agree with that and the mother of the children will be immediately informed about the date and time of the enforcement.”

45. According to the applicant, the bailiff did not take any steps to speed up enforcement of the court's order.

46. On 19 April 2001 the bailiff assisted by two police officers and accompanied by a social worker, the applicant and the Norwegian consul came to the M.C.'s house to enforce the court order. However, neither M.C. nor the children were present. M.C.'s mother, who lived in the house, informed the bailiff that M.C. and the children “had left around 12 April 2001 for an unknown destination”.

47. Subsequently, the police authorities in Poland and Norway were informed that M.C. had abducted the children and was hiding them in Poland.

48. On 31 August 2001 the Norwegian Central Authority submitted to its Polish counterpart details of M.C.'s bank account held in Warsaw into which she was receiving her pension from Norway.

49. On 17 September and 14 November 2001 the Norwegian Central Authority inquired of the Polish Central Authority about developments in the search for the applicant's children but received no reply.

50. On 12 December 2001 the Norwegian Central Authority submitted to the Polish Central Authority a third request for information about developments in the applicant's case. The request was signed by two senior officers of the Authority.

51. On 19 December 2001 the Polish Central Authority informed its Norwegian counterpart that details of M.C.'s bank account had been passed to the prosecution service, which was investigating this lead. It also advised the Norwegian authorities about new legislation which since 27 September 2001 had made a guardian (kurator sądowy) responsible for the enforcement of court decisions allowing applications for the return of children. Therefore, on 14 December 2001 the Warsaw District Court had allowed an application lodged by the applicant's lawyer and had decided that a guardian should take the children away from M.C. when her address was established.

52. On 6 April and 18 June 2002 the applicant wrote to the Chief Police Commissioner in Warsaw asking for help in finding his children but did not receive any reply.

E. The return of A

53. On 9 July 2002 the applicant received a telephone call from S.C., at that time aged 22, who was on holiday in Poland. S.C. informed him that A was visiting M.C.'s aunt in Warsaw. The applicant immediately contacted the police authorities in Norway and Poland while S.C. kept A under observation.

54. On 10 July 2002 A. returned to the applicant's house in Norway.

55. On 9 September 2002 the Warsaw District Court asked an elementary school in Warsaw whether B and C were attending it. On 28 October 2002 the court asked the local educational authority in Warsaw whether the children were attending any of the schools managed by it.

56. On 20 December 2002 the Norwegian Minister of Justice sent a letter to his Polish counterpart asking him to look into the applicant's case.

57. On 23 January 2003 a meeting of representatives of institutions engaged in the search for the children took place in Warsaw. It was organised by the Polish Ministry of Justice.

58. On 29 January 2003 the Warsaw District Court asked the Social Security Board where M.C. was collecting her pension.

59. On 10 February 2003 the court requested two other elementary schools whether B and C were attending them. On the same day it was informed by the International Police Cooperation Bureau in Warsaw that M.C. had made a phone call from Warsaw to Norway.

60. On 17 February 2003 the Warsaw District Prosecutor informed the Warsaw District Court that M.C. had been arrested in Białystok, Poland several months before.

61. On 18 February 2003 the Polish Ministry of Justice replied to the letter of 20 December 2002. The reply referred to the conduct of the proceedings in the applicant's case and the fact that M.C. was being prosecuted on charges of forgery of documents and use of false identity. She was under police supervision and was not allowed to leave Poland.

62. On 28 February 2003 the Białystok District Prosecutor informed the Warsaw District Court that the prosecution service had lodged with the Białystok District Court a bill of indictment against M.C. She was charged with the forgery of documents as she had apparently adopted false identities for herself and for B and C.

F. The return of B and C

63. On 15 April 2003 a guardian took B and C away from M.C.

64. On 16 April 2003 the children were returned to the applicant.

II. RELEVANT DOMESTIC LAW

A. Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction

65. The Hague Convention was published in the Polish Official Journal on 25 September 1995. Article 7 of the Hague Convention reads, in so far as relevant:

“Central Authorities shall cooperate with each other and promote cooperation amongst the competent authorities in their

respective States to secure the prompt return of children and to achieve the other objects of this Convention.

In particular, either directly or through any intermediary, they shall take all appropriate measures:

(a) To discover the whereabouts of a child who has been wrongfully removed or retained;

(b) To prevent further harm to the child or prejudice to interested parties by taking or causing to be taken provisional measures;

(c) To secure the voluntary return of the child or to bring about an amicable resolution of the issues;

(d) To exchange, where desirable, information relating to the social background of the child;

(e) To provide information of a general character as to the law of their State in connection with the application of the Convention;

(f) To initiate or facilitate the institution of judicial or administrative proceedings with a view to obtaining the return of the child and, in a proper case, to make arrangements for organizing or securing the effective exercise of rights of access;

(g) Where the circumstances so require, to provide or facilitate the provision of legal aid and advice, including the participation of legal counsel and advisers;

(h) To provide such administrative arrangements as may be necessary and appropriate to secure the safe return of the child;

(i) To keep each other informed with respect to the operation of this Convention and, as far as possible, to eliminate any obstacles to its application."

Pursuant to Article 11:

"The judicial or administrative authorities of Contracting States shall act expeditiously in proceedings for the return of children.

If the judicial or administrative authority concerned has not reached a decision within six weeks from the date of commencement of the proceedings, the applicant or the Central Authority of the requested State, on its own initiative or if asked by the Central Authority of the requesting State, shall have the right to request a statement of the reasons for the delay. ..."

B. The Polish Code of Civil Proceedings 1964

66. Article 1092 of the Code, which was repealed on 26 September 2001, provided as follows:

"When taking away a person who is a subject of parental authority or who is in care, the bailiff shall be specially careful, and shall do everything to protect such a person from physical or moral harm. The bailiff shall request the assistance of social services,

or another institution tasked with this, or a court expert."

THE LAW

I. ALLEGED VIOLATION OF ARTICLE 8
OF THE CONVENTION

67. The applicant complained about a breach of
Article 8 of the Convention which provides:

"1. Everyone has the right to respect for his
private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public
authority with the exercise of this right except such as is in accordance
with the law and is necessary in a democratic society in the interests
of national security, public safety or the economic well-being of the
country, for the prevention of disorder or crime, for the protection
of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms
of others."

A. The parties' submissions

1. The applicant

68. The applicant submitted that the Polish authorities
failed to reunite him swiftly with his children. An expert opinion requested
on 6 December 1999 by the Warsaw District Court concerned the questions
already answered in an expert opinion obtained by the Inderoy District
Court and submitted to Polish authorities on 22 November 1999. Moreover,
the applicant averred that between July 2000 and 23 January 2003 the
Polish authorities had not taken the actions required of them under
the Hague Convention.

2. The Government

69. The Government submitted that "domestic
authorities dealing with the applicant's case undertook all possible
actions in order to preserve the proper development of the applicant's
relations with his children". The enforcement of a court order requiring
the return of the applicant's children was hindered by M.C. who hid
the children. In conclusion, the Government submitted that the facts
of the case did not disclose a violation of Article 8 of the Convention
and asked the Court to declare the case inadmissible as manifestly ill-founded.

B. The Court's assessment

1. The general principles

70. The Court reiterates that the essential object
of Article 8 is to protect the individual against arbitrary action by
public authorities. There are in addition positive obligations inherent
in effective "respect" for family life. In both contexts regard
must be had to the fair balance that has to be struck between the competing
interests of the individual and of the community as a whole; and in
both contexts the State enjoys a certain margin of appreciation (see Keegan v. Ireland,
judgment of 26 May 1994, Series A no. 290, p. 19, § 49).

71. In relation to the State's obligation to take
positive measures, the Court has repeatedly held that Article 8 includes

a parent's right to the taking of measures with a view to his being reunited with his child and an obligation on the national authorities to facilitate such reunion (see, among other authorities, Ignaccolo-Zenide v. Romania, no. 31679/96, § 94, ECHR 2000-I, and Nuutinen v. Finland, no. 32842/96, § 127, ECHR 2000-VIII; Iglesias Gil and A.U.I. v. Spain, no. 56673/00, § 49, ECHR 2003-V).

72. In cases concerning the enforcement of decisions in the sphere of family law, the Court has repeatedly held that what is decisive is whether the national authorities have taken all necessary steps to facilitate the execution as can reasonable be demanded in the special circumstances of each case (see Hokkanen v. Finland, judgment of 23 September 1994, Series A no. 299-A, § 53; Ignaccolo-Zenide, cited above, §96; Nuutinen v. Finland, no. 32842/96, §128, ECHR 2000-VIII and Sylvester v. Austria, nos. 36812/97 and 40104/98, § 59, 24 April 2003).

73. In cases of this kind the adequacy of a measure is to be judged by the swiftness of its implementation, as the passage of time can have irremediable consequences for relations between the child and the parent who does not live with him or her. In proceedings under the Hague Convention this is all the more so, as Article 11 of the Hague Convention requires the judicial or administrative authorities concerned to act expeditiously in proceedings for the return of children and any inaction lasting more than six weeks may give rise to a request for a statement of reasons for the delay (see Ignaccolo-Zenide, cited above, § 102).

74. The Court also held that although coercive measures against the children are not desirable in this sensitive area, the use of sanctions must not be ruled out in the event of unlawful behaviour by the parent with whom the children live (see Ignaccolo-Zenide, cited above, § 106).

75. Lastly, the Court reiterates that the Convention must be applied in accordance with the principles of international law, in particular with those relating to the international protection of human rights (see Streletz, Kessler and Krenz v. Germany [GC], nos. 34044/96, 35532/97 and 44801/98, § 90, ECHR 2001-II, and Al-Adsani v. the United Kingdom [GC], no. 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI). Consequently, the Court considers that the positive obligations that Article 8 of the Convention lays on the Contracting States in the matter of reuniting a parent with his or her children must be interpreted in the light of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, all the more so where the respondent state is also a party to that instrument (see Ignaccolo-Zenide, cited above, § 95)

2. The application of the general principles to the above case

76. The Court firstly notes that it was common ground that the tie between the applicant and his children came within the scope of family life within the meaning of Article 8 of the Convention.

77. That being so, it must be determined whether there has been a failure to respect the applicant's family life. In

the light of the above principles, what is decisive in this case is whether the Polish authorities took all the necessary adequate steps to facilitate the enforcement of the decision of 2 March 2000 ordering the return of the children to the applicant.

78. The swiftness of the implementation of a measure was essential as the applicant had made an urgent application to the courts, the purpose of which was to protect the individual against any damage that might result from the lapse of time.

79. Turning to the particular circumstances of the case, the Court notes that in the proceedings dealing with the applicant's request for return the children, it took the District Court almost two months, between 6 December 1999 and 2 February 2000, to obtain a six-page expert opinion (see paragraphs 22 and 26 above). What is more, between 2 March and 30 May 2000 no hearing was held as the case lay apparently dormant before the appellate court (see paragraphs 28 and 31 above). The Court considers that no satisfactory explanation has been put forward to justify those delays.

80. With regard to the enforcement stage the Court also discerns several periods of inactivity, in particular after the first unsuccessful enforcement attempt of 19 April 2001 when M.C. changed her whereabouts with the aim of defying the execution of the return order. Thereafter, until 9 July 2002, when the first child was found as a result of information provided by S.C., the authorities took only one procedural decision, on 14 December 2001 (see paragraphs 46, 51 and 53 above). It appears that during that time the authorities failed to take any steps to facilitate execution of the order. In particular, they did not act on the information given on 31 August 2001 by the Norwegian Central Authority which provided them with details of M.C.'s bank account held in Warsaw where she was receiving her pension from Norway. Instead, but only on 29 January 2003, the Warsaw District Court asked the Social Security Board where M.C. had been collecting her pension. Moreover, there is no explanation for the periods of inactivity between 10 July and 9 September 2002 and between 28 October 2002 and 23 January 2003.

81. The Court considers that these periods of inactivity ranged from eight to twelve weeks and in the particular circumstances of the case they must be regarded as important ones.

82. The Government maintained that the enforcement of the order was hindered by M.C who went into hiding with the children. In this connection the Court observes that no measure was taken by the authorities to prevent this from happening. The domestic courts ignored warnings that M.C. might hide the children made by the applicant at the hearing held on 2 March 2000 and by M.C.'s lawyer at the hearing of 4 July 2000. The bailiff also failed to speed up the enforcement of the court's order to remove the children by force scheduled for 19 April 2001 despite the statement made by the District Committee that

they would warn M.C. about it.
83. Having regard to the foregoing, and notwithstanding the respondent State's margin of appreciation in the matter, the Court concludes that the Polish authorities failed to make adequate and effective efforts to enforce the applicant's right to the return of his children and thereby breached his right to respect for his family life, as guaranteed by Article 8.
There has consequently been a violation of Article 8 of the Convention.
II. ALLEGED VIOLATION OF ARTICLE 6 § 1 OF THE CONVENTION
84. The applicant complained that the unreasonable length of the proceedings concerning the return of his children breached Article 6 § 1 which, in so far as relevant, provides:
“In the determination of his civil rights and obligations ..., everyone is entitled to a ... hearing within a reasonable time by [a] ... tribunal...”
A. The parties' submissions
1. The applicant
85. According to the applicant, the length of the proceedings was in breach of the “reasonable time” requirement laid down in Article 6 § 1 of the Convention. He submitted that in August 1999 he had lodged his request under the Hague Convention which had as its purpose the prompt return of the abducted children. However, the Polish authorities failed to swiftly reunite him with his children and overlooked what was at stake in the proceedings.
86. The applicant pointed to several periods of inactivity for which the authorities conducting the proceedings should be held responsible. In particular, it took the Regional Court twelve weeks to dismiss MC's appeal against the decision of 2 March 2000. Moreover, in the subsequent enforcement proceedings the bailiff failed to act with the exceptional diligence required in such cases, particularly after M.C. and her lawyer had declared at the hearing on 4 July 2001 that the children would be hidden.
2. The Government
87. The Government disagreed with the applicant and submitted that the length of the case was reasonable. The overall length of the proceedings of three years and over seven months could be explained by the circumstances of the case, in particular, by its complexity. In the Government's opinion, proceedings concerning the abduction of children normally raise very complex issues of law and fact.
88. The Government acknowledged that the applicant had not contributed to the length of the proceedings. It was M.C. who bore the responsibility for prolongation of the proceedings as she had taken many legal and illegal steps in order to prevent the return of

the children to their father.

89. As regards the conduct of the domestic authorities, the Government submitted that there were no significant periods of inactivity attributable to the domestic authorities. In the Government's opinion the courts dealing with the request to return the children to Norway acted with due diligence and speedily. They admitted that certain delays had occurred at the enforcement stage. However, the authorities, in particular the court's bailiff, could not be held responsible for those delays.

B. The Court's assessment

90. The Court reiterates that the reasonableness of the length of proceedings must be assessed in the light of the circumstances of the case and with reference to the criteria established by its case-law, particularly the complexity of the case, the conduct of the applicant and of the relevant authorities and what was at stake for the applicant in the dispute (see, among many other authorities, Frydlender v. France [GC], no. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII, Humen v. Poland [GC], § 60, no. 26614/95, 15 October 1999).

91. The Court observes that the proceedings started on 31 August 1999 when the applicant filed his request under the Hague Convention. They ended on 16 April 2003 when the domestic decision was finally enforced with respect to all the children (see paragraphs 16 and 64 above). Therefore, the proceedings at issue lasted three years, seven months and sixteen days.

92. The Court notes that while the case was certainly complicated by the behaviour of M.C., the overall delay was caused by the periods of inactivity which have already been analysed by the Court in the context of Article 8 (see paragraphs 79 to 82 above). They have to be attributed to the domestic authorities.

93. The Court shares the applicant's opinion that, in view of what was at stake for the applicant and the irreversible character of the measures concerned, the competent national authorities were required by Article 6 § 1 to act with exceptional diligence in ensuring the progress of the proceedings (see, Johansen v. Norway, judgment of 7 August 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-III § 88). The Court finds that the authorities failed to display such diligence.

94. Finally, the Court notes that it is common ground that the applicant did not contribute to the length of the proceedings. It sees no reason to hold otherwise.

95. Consequently, the Court considers that, taking into account what was at stake in the proceedings and the requirement of acting with exceptional diligence, the overall period of the proceedings in the instant case exceeded a reasonable time. Accordingly, there had been a violation of Article 6 § 1 of the Convention.

III. APPLICATION OF ARTICLE 41 OF THE CONVENTION

96. Article 41 of the Convention provides:

“If the Court finds that there has been a violation
of the Convention or the Protocols thereto, and if the internal law
of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation
to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction
to the injured party.”

A. Damage

97. The applicant requested a total amount of
853,683 Norwegian kroner (NOK) equivalent to 103,000 euros (EUR), on
16 April 2004, the date on which the claims were submitted, in respect
of pecuniary damage. This sum covered loss of wages since September
2001, when the applicant had stopped working, until December 2013, when
the youngest child would reach majority.

98. As to non-pecuniary damage, the applicant
claimed NOK 400,000, equivalent of EUR 48,300, by way of compensation
for suffering endured by him and his children.

99. The Government submitted that the applicant's
claim in relation to non-pecuniary damage, with respect to the loss of
hypothetical income, did not have a casual link with the alleged violations
of the Convention. With regard to non-pecuniary damage, the Government
argued that the sum claimed by the applicant was excessive. They invited
the Court to rule that the finding of a violation constituted in itself
sufficient just satisfaction for the non-pecuniary damage sustained
by the applicant.

100. With regard to pecuniary damage the Court
finds that there is no causal link between the damage claimed and the
violation found. It therefore dismisses this claim.

101. The Court considers, however, that the applicant
must indeed have sustained non-pecuniary damage and that sufficient just
satisfaction would not be provided solely by a finding of a violation
of the Convention. Having regard to the circumstances of the case and
making its assessment on an equitable basis as required by Article 41,
it awards the applicant EUR 10,000 under this head.

B. Costs and expenses

102. The applicant claimed a total amount of NOK 105,915,
equivalent to EUR 12,850, by way of costs and expenses broken down as
follows:

(i) NOK 7,860 for costs of translation and bailiff
proceedings, including the equivalent of EUR 560 for a private investigator
in Israel and Poland;

(ii) NOK 49,690, for legal expenses paid to his
lawyer who represented him in the Court proceedings, from which the
sum of EUR 792 already received by way of legal aid from the Council
of Europe had been deducted;

(iii) NOK 7,086 for telephone and postal costs;

(iv) NOK 41,280 for travel costs of ten trips
between Norway and Poland for him and his children in connection with

the enforcement proceedings and for the purpose of bringing his children to his home in Norway.

103. The Government submitted that the costs and expenses claimed by the applicant were partly irrelevant as there was no indication that they were incurred with the purpose of preventing, or obtaining redress for the violation found.

104. The Court considers that the costs and expenses relating to the domestic proceedings, as far as they concern the enforcement proceedings found to give rise to a violation of the Convention (see paragraphs 83 and 95 above) and the costs of the Strasbourg proceedings were incurred necessarily. They must accordingly be reimbursed in so far as they do not exceed a reasonable level (see Ignaccolo-Zenide, cited above, § 121). The Court awards the applicant the sum of EUR 12,000 under the head of costs and expenses.

C. Default interest

105. The Court considers it appropriate that the default interest should be based on the marginal lending rate of the European Central Bank, to which should be added three percentage points.

FOR THESE REASONS, THE COURT UNANIMOUSLY

1. Holds that there has been a violation of Article 8 of the Convention;

2. Holds that there has been a violation of Article 6 § 1 of the Convention;

3. Holds

(a) that the respondent State is to pay the applicant, within three months from the date on which the judgment becomes final according to Article 44 § 2 of the Convention, the following amounts to be converted into Norwegian kroner at the rate applicable at the date of settlement:

(i) EUR 10,000 (ten thousand euros) in respect of non-pecuniary damage;

(ii) EUR 12,000 (twelve thousand euros) in respect of costs and expenses;

(iii) any tax that may be chargeable on the above amounts;

(b) that from the expiry of the above-mentioned three months until settlement simple interest shall be payable on the above amounts at a rate equal to the marginal lending rate of the European Central Bank during the default period plus three percentage points;

4. Dismisses the remainder of the applicant's claim for just satisfaction.

Done in English, and notified in writing on 13 September 2005, pursuant to Rule 77 §§ 2 and 3 of the Rules of Court.